

Millesviks socken

Innehåll:

- 1 Inledning
 - 2 Bevarade kyrkböcker
 - 2 Litteratur
 - 2 Adresser och länkar
 - 3 Historik
 - 8 Orter
 - 9 Ortnamnen
-

SCB-kod: 178506

GEOKOD: 1710010

Millesvik är en av Värmlands äldre socknar och omnämns första gången 1334 "*Midilsvik*". Alltsedan medeltiden har Millesvik varit moderförsamling i ett pastorat med annexförsamlingarna Eskilsäter, Botilsäter och Ölserud. Sedan 2002 ingår församlingen i Säffle pastorat. Tillsammans med Botilsäter, Eskilsäter och Ölserud tillhör Millesvik sedan 2010 den nybildade Södra Värmlandsnäs församling.

Härledningen av namnet Millesvik är okänt. Kalvöviken, förr kallad *Millsviken*, har fordom nått fram till kyrkans omedelbara närhet och gör så än i dag vid högt vattenstånd.

Millesvik är en av Näs Härads tio socknar och har en total yta av ca 35,31 km².

Millesviks kyrka
Foto: Gunnar Jonsson

Bevarade kyrkböcker i Millesvik

- Husförhörslängder: 1700-17, 1751-65, 1786-95, 1800-
- Flyttningsslängder: 1700-21, 1818-19, 1823-
- Födelseböcker: 1688-
- Vigselsböcker: 1688-
- Dödböcker: 1688-

Litteratur om Millesvik

- Värmlandsnäs från forntid till nutid, del I [Iwan Schyman](#)

Adresser och länkar rörande Millesvik

- [Näs härad](#)
 - Föreningens sockenombud som kan svara på frågor om Millesvik
Vakant
-

Historik om Millesvik

Texten är hämtad från bokverket "Sveriges bebyggelse" 1963 av Sigurd Erixon, med välvilligt tillstånd av hans efterlevande.

Millesviks socken av redaktör Iwan Schyman

Socknen gränsar i norr till Ölserud och i söder till Eskilsäter samt i väster till Väneren, där Medeviken, Torstadviken, Hjälleskateviken och viken vid kyrkan sticker ganska djupt in i fastlandet. Utanför ligger en vidsträckt skärgård, där Bärön, som är störst, ända fram till våra dagar varit bebodd. Ön ägs gemensamt av Millesviks och Ölseruds kyrkor, medan däremot de flesta andra holmar ägs av Millesviks kyrka ensamt.

Arealen består av 889 hektar åker, 25 hektar tomt och trädgård, 26 hektar kultiverad betesmark, 80 hektar naturlig äng, 1.605 hektar skogsmark och 708 hektar övrig mark eller sammanlagt 3.346 hektar. Till jämförelse kan nämnas, att åkerarealen år 1885 uppgick till 1.140 hektar, varför en minskning skett med 251 hektar på grund av nedläggning av torp, mindre gårdar och illa belägna åkerstycken.

På hemmanet Hälles mark, i södra kanten av en skogsbacke och 70 m öster om landsvägen, där byvägen går mot Stegelsrud, ligger en praktfull hällkista. Gavelhällen i norr är 1,6 m bred och 1,2 m hög, västra sidohällen 2,5 m lång och 1,2 m bred. Kistan omges av en låg kulle, som på östra sidan höjts genom ur graven uppkastad sand. Den är belägen vid kanten av en bergås, vars högsta höjd på kartan anges till 48,5 m, vilket är ungefär detsamma som 4 m över Vänerens yta. Åsens krön ligger emellertid mycket högre än hällkistan, som torde ligga endast ca 2 m över sjöns yta. Detta synes visa, att Vänerens strandlinje under stenåldern i stort sett sammanfaller med den nuvarande.

Ett märkligt fynd av lösa föremål från stenåldern gjordes på sin tid i en mosse i socknen. Det var inte mindre än 14 olika saker, och de förvaras i Statens historiska museum, Stockholm, under nr 7.943.

Fyndplatsen kan möjligen vara gården Mossen. Det är skivyxor av flinta, oslipad, två trindyxor, tjocknackig flintyxa, tjocknackig flintyxa med hålegg, tjocknackig grönstensyxa, starkt håleggad, en spjutspets av gråbrun och en av ljusgrå flinta, hjärtformig pilspets av brun flinta, spånskrapa, skivskrapa, två enkla skafthålsyxor och sänksten av täljsten. Härtill har hittats en 23 cm lång tunnackig flintyxa 100 m söder om manbyggnaden på Berg och i samma åker en tunnackig yxa av grönsten, på Bärön en spjutspets av flinta, i Götterstad tunnackig flintyxa och en yxa av grönsten samt flintsåg eller -skära. Båtyxa är funnen på Hjälleskate, tjocknackig smalmejsel och tunnackig av grönsten på Östra Noltorps ägor, på Prästgården en skafthålsyxa, i Hult tjocknackig flintyxa, på Kårud flintskära och på Torstad skafthålsyxa. Detta blir sammanlagt 28 stenåldersföremål, vilket är mycket i en så liten socken.

Märkligare är dock, att det finns inte mindre än 24 bronsåldersrösen i socknen. De är belägna dels på uddarna mot sjön och dels innanför den slätt, som från Hjälleskate gård utbreder sig till Barrud, Noltorp, Berg och Torp. Denna slätt är alldeles jämn, och före Vänerens reglering kunde vattnet ibland stiga upp mot landsvägen. Under bronsåldern var det här säkert utmärkta betesmarker, som gjorde att relativt mycket folk kunde livnära sig här på boskapskötsel.

Ett järnåldersgravfält med 30-40 högar ligger på en höjd väster om kyrkan, norr om vägen mot Kårud. I korsningen av två skogsvägar, ca 1 km öster om Dalåsen, ligger en gravhög. En mycket märklig fornlämning är avtecknad, av Djurklou och publicerad i "Värmland För och Nu" 1956, sid. 183. På åsen mellan gården Berg och missionshuset ser man rester av denna. Det är stensträngar och framförallt två väldiga, liggande

stenblock, som vittnar om att här varit en fornlämning av ovanligt slag. De stora blocken torde på sin tid ha stått upprätt som bautastenar. Djurklou anser, att här varit en stensättning liknande domarringen i Hargene, men platsen har skövlats i hög grad, sedan Djurklou var här 1867. En stenhäll med några grunda skålgropar (älvkvarnar) hittades för några år sedan i åkern väster om missionshuset och kördes upp på bergslutningen där. Det troliga är, att här varit en kultplats.

Fernow berättar, att gården Hjälleskate har fått sitt namn efter två kämpar, Hjali och Skate, som under den tid, då Olov Trätälja hade sin kungsgård där, kom för att röva bort hans dotter Åsa. Det är för övrigt den danske historieskrivaren Saxo, som först berättar denna sägen. De bägge kämparna hade givit konung Olov det villkoret, att han skulle få strida mot dem om dottern, men om de vann skulle Åsa vara deras rättfångna mö. Emellertid hade en norsk prins ärende åt samma håll just som striden skulle stå. Han ingrep och slog de bägge kämparna. Striden stod på en holme i en mosse, och där fick kämparna och deras män sina gravar, men prinsen äktade Åsa. Gården fick dock namn efter de bägge kämparna - Hjali och Skate blev Hjälleskate. Ortnamnsforskarna tolkar dock namnet som hjäll, ställning för upphängning av not, och skate, udde.

Socknens folkmängd vid årsskiftet 1961-62 var 234 personer. År 1885 fanns 628 invånare i socknen, varför en minskning med 394 personer skett under mellantiden.

Jordbruket står på en hög nivå och är starkt mekaniserat. Antalet traktorer var vid slutet av 1950-talet 27 stycken och skördetröskornas antal 4. För att få en större äggvitämängd bevarad i vallskörden började man omkring år 1940 bygga ensilagesilor, varvid man använde AIV-metoden för konserveringen. De vanliga spannmålsgrödorna är vete och havre. På någon gård odlar man också omfattande arealer med matpotatis. Odling av oljeväxter var ganska vanlig under 1940-talet men har

sedan så gott som upphört på grund av alltför ojämnt skördeutfall.

Kreatursskötseln har haft en stor betydelse för sockenborna. Man började också tidigt mejerirörelse. Hushållningssällskapets berättelse år 1870 omtalar, att mejeriet i Millesvik inspekterats av statsagronomen Fr. Cederborg. Han anmärkte därvid, att man lät havrestubben ligga till bete ena året, varefter åkern tredje året upplöjdes för havre. Han ansåg också att jordbrukarna hade fler kreatur än de kunde föda. Till mejeriet i Millesvik lämnades 220 kannor mjölk om dagen. Från 1 okt. 1866 till samma datum 1867 hade mejeriet mottagit 26.845 kannor mjölk, som gett 4.268 skålpund smör och 5.465 skålpund skumost. Mejeribyggnaden var byggd efter holländskt mönster men ordnad utan kännedom om mjölkhushållning. Mjölkkällaren var för liten och för djupt nedgrävd. Den var försedd med Gusanders självskummande mjölkbunkar, ställda över varandra i rader och försedda med avloppsrännor, som inte kunde hållas rena. År 1870 hette mejeristen Kollberg - det var skolläraren, som tillika var orgelbyggare.

Den moderna mejerirörelsen i socknen kan räkna sin tillkomst från år 1910, då Millesviks andelsmejeriförening bildades och mejeri byggdes. Driften där uppehölls till 1934, då föreningen anslöt sig till Säffleortens mejeriförening, varefter mjölken levererades till Säfflemejeriet. På flera gårdar har man emellertid senare slutat med ladugårdsskötseln. Kreatursrasen är så gott som uteslutande SRB.

Skogsskötseln har fått större betydelse under de senare åren än tidigare. Den utlagda arealen åkerjord är nu skogbärande mark. Tendensen är sålunda tvärtemot den som rådde vid 1800-talets början. År 1821 uppgav sig nämligen 25 jordbrukare i socknen ha uppodlat sammanlagt 67 tunnland under de 6 åren från 1815.

Någon industri har aldrig funnits i socknen. I "Beskrivning till geologiska kartbladet Värmlandsnäs" heter det: "Två gruvskärpningar hava iakttagits inom

området, den förnämsta anlagd i det med svavelkis något inpregnerade hornbländitpartiet sydväst om Södra Hult i Millesvik". Det är de gamla Låxerudsgruvorna det här gäller, silvergruvor, varom Fernow berättar, att de brutits i det påviska tidevarvet. Han för dem skäligen till detta tidevarv, emedan de redan 1640 var urgamla och ur bruk komna. De bägge gruvhålerna utgör ett par gropar i berget med en diameter av omkring 8-10 meter och ett djup av 3-4 meter. Att hundratals ton av berget fraktas bort är uppenbart, men vart stenen förts för smältning är obekant.

Något hantverk utöver det snickeri, skomakeri, skrädleri o. dyl. som existerat för sockenfolkets eget behov har inte funnits. En tullkvarn, som drevs med fotogenmotor, fanns i Berg ett par tiotal år vid detta sekels början.

Sockenens handel gick tidigare över sjön till Åmål. I sockenstämmoprotokoll finns notiser, som vittnar därom. Sålunda berättas, att Jan Nilsson i Torp under en förfärlig storm den 10 okt. 1825 förläste med sin båt och därvid förlorade 15 tunnor råg och 17 tunnor havre jämte annat, allt värderat till 268 riksdaler riksgälds. Man beslöt hjälpa honom med 1/4 tunna råg på varje helt hemman. Redan 1848 nämnes en diverserhandel i Millesvik. Det var en Åmålsbo, som öppnat handel här. Berg blev sedan socknens handelsplats och är så fortfarande. Där är även poststation inrymd i samma hus som affären. Poststationen i Millesvik öppnades 1873. Telefonstation öppnades 1924.

År 1917 bildades Säfte-Millesviks järnvägsaktiebolag, som räknade med att för 600.000 kr. bygga en smalspårig järnväg mellan de nämnda orterna, varvid även den rullande materielen var inräknad. Emellertid steg kostnaderna undan för undan, och 1921 beslöt bolaget gå i likvidation utan att någon järnväg blivit byggd. Aktieinnehavarna fick utlagda pengar tillbaka och ränta till. Samma år började en sockenbo busstrafik Millesvik - Säfte. Bilismen hade börjat komma i järnvägarnas ställe.

De tidningar, som har största spridningen, är Säfte-Tidningen och Nya Wermlands-Tidningen.

Millesvik är moderförsamling i det pastorat som bildas av Millesvik, Eskilsäter, Ölserud och Botilsäter. Det är oförändrat sedan medeltiden, vilket framgår av äldre Västgötalagen, som omtalar fyra kyrkor i "Naes haerad", vilket på den tiden omfattade de nämnda fyra socknarna. Delar av kyrkan torde härstamma från 1100-talet. Förut har nämnts, att ett stort gravfält från järnåldern (troligen vikingatid) ligger väster om kyrkan, varför man kan antaga, att här varit ett kultcentrum i hednatiden, som fortsatt under den kristna tiden. I det s. k. Millesvikskorset mellan kyrkan och Prästgården har det varit allmänna samlingar i mycket sen tid. Där i närheten ligger en "trefaldighetskälla", där man offrat. Enligt en sägen gick detta så till, att man flyttade en i kyrkan förvarad bild av Sankt Lars till källan. Skulpturens ena hand var försedd med en mekanisk anordning, och då man lade slantar i handen, vändes den, så att mynten föll i källan. Bilden är senare förkommen. Enligt inskrift på ena kyrkklockan i bakvänd stil är klockan helgad åt Sankt Lars. Den bär årtalet 1500. I visitationsprotokollet fr år 1810 heter det, att den under katolska tiden nybyggda kyrkan sedermera tvenne gånger tillbyggs, men ingen visste vilka år detta skett. Kyrkan är utan torn. I ett stämmoprotokoll från 1787 heter det: "Beslöts, att kyrktornet skulle nu i sommar nedrivs". Därvid fick dock inte taket eller något av muren skadas. Kyrkoherden Esaias Tegnér utbetalade 1790 pengar till en murmästare, troligen för nedtagning av tornet.

Det var under 1700-talet innertak i kyrkan, och detta pryddes 1763 av Schüffner med bibliska bilder. Den 21 nov. 1804 berättar en protokollparagraf en lustig sak: "Det kyrkfönster, som av den i kyrkan inkomne grisen sönderslogs, skall för kyrkans medel förskottsvis repareras. Alla påstod, att Torpmans hustru Ingrid borde betala kostnaden, emedan det var hennes stuggräs, som gjorde skadan, och därigenom må hon läras, att ej en annan gång komma till Guds

hus med dylikt följe." Det är tydligt, att grisen följde henne som en hund.

I inventariet från 1810 omnämnes ett vapenhus av trä, vilket tydligen ersatt det rivna tornet. År 1811 byggdes ny klockstapel och 1852 sakristia. Sistnämnda år tog man också bort det bildrika innertaket och satte upp välvat tak i stället. Man ämnade den gången också ta ner västra murväggen, som lutade betänkligt. Men detta blev inte av, ty väggen lutar utåt ungefär en halv meter än i dag. År 1854 beställde man också altartavla av G. Brusevitz i Göteborg med motivet "Jesus välsignar barnen". År 1865 anskaffades den första orgeln. År 1881 insattes kamin för uppvärmningen under den kalla årstiden. Ny orgel inköptes 1902 för 3.000 kr. år 1898 uppgjordes ritning till ny tornbyggnad, men den kom aldrig till utförande. År 1917 beslöt man utföra en ganska omfattande restaurering av kyrkan. Den kostade 11.000 kr. Man begärde att få göra en extra avverkning av skog på den med Ölsneruds kyrka samägda Bärön för att få medel till arbetet utan extra uttaxering. Det var mest fråga om målning, ty någon förändring av kyrkorummet skedde inte. Grosshandlare Elof Tegnér skänkte 1.000 kr. till arbetet. Sommaren 1917 restes minnesstenen på kyrkoherde Esaias Tegnér's grav, "det Tegnér'ska namnets förste bärare".

I Esaias Tegnér's dikt Nattvardsbarnen får man beskrivningen på en kyrka. Man har anledning anta, att det är barndomsminnen, som går igen i dikten. Man får veta, att kyrkan hade torn och var vitmenad. Sakristia och ingång i koret saknades, ty prästen kom samma väg som menigheten och hälsade till höger och vänster, innan han försvann i "det innersta koret", som var ett mellanrum mellan altartavlan och främre korväggen. Gårdsmurens port hade huv, och det var järnkors på gravarna. På kyrkogården stod en solvisare med stift av järn. Över predikstolen fanns en huv med en svävande duva. På kyrkväggen var ett adligt vapen, och en mässingskrona blänkta från valvet. Kyrkan hade orgel, och altartavlan var målad av Hörberg. Allt stämmer med Millesviks kyrka utom vad det gäller altartavlans målare Hörberg och orgeln. Orgeln var ett

nödvändigt staffage för att lyfta "sången på väldiga vingar".

Millesviks kyrka ligger lågt i terrängen vid spetsen av en vassbevuxen vik. Det sägs, att under digerdöden hela trakten blev öde och kyrkan övervuxen. Men så kom en jägare och sköt en pil. Han träffade kyrktuppen, och så var kyrkan återupptäckt.

Den frikyrkliga rörelsen tog sin början vid mitten av 1800-talet, och man anslöt sig till Värmlands ansgariiförening, sedan denna bildats 1865. Söndagen den 16 juni 1878 utlystes predikan i Noltorp kl. 4 på eftermiddagen, och i kyrkan hölls gudstjänst samma tid. Det var K. J. Thorell, som predikade. Han var från grannsocknen Eskilsäter. Prosten M. Frykholm fann det lagstridigt att hålla predikan på samma gång gudstjänst hölls i kyrkan och anmälde predikanten till domkapitlet. Men protokollen visar inte, att anmälan föranledde någon åtgärd från domkapitlets sida. År 1879 bildades en missionsförening för Millesviks pastorat. Men 1881 upplöstes denna förening och varje socken bildade förening. Då bildades "Guds församling i Millesvik", som beslöt ha hela Nya Testamentet till stadgar. År 1906 antogs dock nya stadgar för föreningen, som då kallade sig Millesviks missionsförsamling. Missionshuset i Berg byggdes 1887. Församlingen är fortfarande i verksamhet.

År 1793 grundade ryttmästaren Carl Adam Roos på Hjälleskate en psalmboksfond, i vars stadgar bestämdes, att barn, som lärde sig läsa, som premie skulle få en psalmbok. År 1807 var det 8 barn, som erövrade priset. Den 27 maj 1824 beslöt man anställa en lärare, som skulle tillämpa växelundervisningsmetoden. Man hade iordningställt en skollokal i ett hus på Prästgården. Denna befanns 1825 vara för trång, varför man beslöt bygga nytt skolhus och lärarbostad vid lämpligt tillfälle samt finansiera bygget med virkesförsäljning från kyrkans holmar. Skolhuset byggdes 1844 mellan Millesviksberget och kyrkan. År 1856 beslöt man införa den "Rudenschöldska undervisningsmetoden".

År 1864 inrättades småskola med två rotar. År 1878 beslöts göra småskolan flyttande mellan fyra stationer. Folkskolinspektören Karl Kastman var inte nöjd med detta - barnen fick för kort lärotid. Och så minskades stationerna till tre. År 1879 beslöts inrätta fast småskola, varför skolhus med bostad byggdes vid vägkorset mellan Prästgården och kyrkan. År 1897 beslöts att upprätta fortsättningsskola till vilken anslogs 25 kronor.

Den 23 jan. 1935 brann folkskolehuset ner, men redan den 12 febr. hade man planerna klara för ett nytt bygge, även detta med lärarbostad. Byggnaden blev färdig vid jultiden samma år. Undervisning fortsätter där ännu med en lärare, men småskolan har lagts ner.

Vid slutet av 1700-talet utbetalades till de fattiga varje år 3 riksdaler. Vid början av 1800-talet blev det en bättre ordning på fattigvården, ty då hade man byggt sockenmagasin. Bolla-Maja var den första som fick understöd ur detta, 2 kappar slött och stritt i månaden. År 1864 började man betala skopengar till fattiga. 16 kappar råg

och 1 riksdaler var då helt understöd. År 1900 blev det slut på rågutdelningen, och då betalades 7:50 i inackorderingsavgift, en summa som 1907 höjdes till 12 kr. i månaden. Vid slutet av 1920-talet bildade Millesvik tillsammans med Eskilsäter, Ölserud och Botilsäter ett fattigvårdsförbund, vilket byggde ålderdomshem i Ölserud på Norra Averstads mark. Det stod färdigt att tas i bruk i nov. 1933. De fyra socknarna hade förut barnmorska gemensamt.

Den 1 jan. 1952 ingick Millesviks kommun i den nybildade storkommunen Värmlandsnäs.

I socknen har man tidigare haft en avdelning av Jordbrukarungdomens förbund. Numera är den mest livaktiga föreningen Eskilsäters hemvärn, som också omfattar socknarna Millesvik, Ölserud och Botilsäter. Hemvärnsgården ligger i Millesvik och är en mycket använd samlingslokal. Kyrkliga arbetskretsen använder den ofta, jordbrukets ekonomiska föreningar likaså och den användes även för utställningar och föreläsningsverksamhet.

Orter i Millesvik

- Binamn

* Försvunnet

Stavning enligt jordeboken

Namn	Binamn	Mantal	Jordnatur	RT90 x	RT90 y
Barud		1	fr	6544740	1346460
Berg		2/3	sk	6542800	1346200
Byn-	Klockaregården	1/2	sk	6541720	1345370
Bärön		Jordlägenhet	kr	6542700	1340900
Dåverud		1	sk	6539380	1346500
Götterstad		1/3	fr	6544280	1347230
Götterstorp		1/4	fr	6544330	1347290
Hjälleskate		1	sä	6543020	1344460
Hult N		1	sk	6542250	1349100
Hult S		1/2	fr	6542700	1348400
Hälle		1	kr	6540600	1346000
Hövik		1/2	fr	6538350	1345760
Klockaregården	Byn-	1/2	sk	6541720	1345370
Komperud		1/2	fr	6542260	1344390
Kyrkogården		Jordlägenhet	kr	6541790	1345430
Kårud		1	sä	6542150	1343860
Kårud La-	Kårudstorp	1/3	fr	6541730	1344200
Kårudstorp	Kårud La-	1/3	fr	6541730	1344200
Låxerud		1/4	sk	6542000	1347840
Lötekulten		Jordlägenhet	kr	6536670	1344490
Millesvik		Socken		6541780	1345400
Millesviks skärgård		Jordlägenhet	kr	6539080	1342270
Millesvikstorp N-	Torp V	1/2	sk	6542400	1345900
Millesvikstorp S-	Torp Ö	1/2	fr	6542260	1345820
Nordtorp V		1/4	fr	6543300	1346200
Nordtorp Ö		1/3	sk	6543260	1346530
Prästegården		1	kr	6541450	1345870
Räfsviken-	Rörvik	1/4	fr	6543600	1344360
Rörvik	Räfsviken-	1/4	fr	6543600	1344360
Skottan		1/4	fr	6543590	1345150
Solberg		1/4	fr	6543800	1345600
Stegelsrud Ne		1/2	fr	6539900	1345720
Stegelsrud Öe		1/2	sk	6539840	1345890
Torp V	Millesvikstorp N-	1/2	sk	6542400	1345900
Torp Ö	Millesvikstorp S-	1/2	fr	6542260	1345820
Torstad-	Tårsta	1/2	fr	6544660	1345460
Tårsta	Torstad-	1/2	fr	6544660	1345460
Vänsberg		1	fr	6541800	1344870

Ortnamnen i Millesvik

Källa: Sveriges ortnamn - Ortnamnen i Värmlands län

1 Barud

1 fr. - Bade^vdh 1540, Baderudh 1543, Backarud 1542, Barud 1568 **1917**, Barrud 1825 1877 jb. - Badarwd 1546 tl, Baderöd 1556 tl, Buerud 1564 tl, Bahare 1628 värml. db, Barödh 1647 lh, Barerud 1751 1786 kb. ~ Ä. jbr frälsehm 1 mtl. F. led. är möjligen urspr. fsv. gen. av ett även i det fsv *Badbasta* (se Lundgren, Personnamn s. 21) ingående mansn. *Badbi*, motsvarande det fhty. *Bado* och det isl. *Baði*, namn på en sagofigur. S. led. är *rud* 'röjning'.

1 Berg

2/3 sk. - Bärgh 1540 1680, Berg 1590 **1877** jb. - Berg 1540 Skjb s. 173. ~ Ä. jbr kyrkohm (präste) 1 mtl, senare kronohm. Gården ligger på en liten höjd.

1 Bärön

jordlägenhet kr. - Bärön **1924** jb. ~ Tillhör Millesviks och Ölseruds kyrkor. Utgöres av ön *Bärön*. F. led är snarast urspr. *berg*. På ön finns den s. k. Björnåsen.

1 Dåverud

1 sk. - Doue^vdh 1540, Doffuerudh 1542 1543, Dåffuerudt 1548 1600, Dåffwerwdh 1568, Dáfverud 1825 **1877** jb. - D . . . ryd 1546 tl, Dåffueröd 1556 tl. ~ Ä. jbr skattehm 1 mtl (jb 1577-86 i Eskilsäters sn). F. led. är väl fsv. gen. *Davidba(r)* av *Davidb*. S. led. är *rud* 'röjning'.

1 Götterstad

1/3 fr. - Giöttastad 1568, Gätthärstadh 1572, Götterstadh 1576 1621, -sta 1585, Giöterstadh 1600 1680, Gjötterstad 1825 1877, Götterstad **1916** jb. - Göttisstada 1540 Skjb s. 173, Göttersta 1647 1840t. lh, Iyterssta 1647 lh, Lille Giöterstad 1665 db, Jötersta 1674 db. ~ Första g. jb 1568, kyrkotorp, sedermera hm 1/3 mtl. F. led. torde vara gen. av det fsv. mansn. *Götar*. S. led. är *stad* 'bostad'.

Anm. Götterstad och Götterstatorp skola enl. K. Kammarkollegii beslut 21/5 1910 upptagas i jordregistret under den gemensamma benämningen *Götterstad med Götterstatorp*.

1 Götterstatorp

1/4 fr. - Giötterstadh 1571 1610, Gätthärstadh 1572, Göterstadh 1576 1581, Giöterstatorp(h) 1660 1715, Giöstatorph 1686, Giötterstatorp 1725, Gjötterstatorp 1877, Götterstatorp **1916** jb. ~ Första g. jb 1571, 2/3 frälsetorp, sedermera överfört till hm (1/2, slutligen 1/4 mtl). Ligger invid Götterstad. Nämnes sällan.

Anm. Götterstad och Götterstatorp skola enl. K. Kammarkollegii beslut 21/5 1910 upptagas i jordregistret under den gemensamma benämningen *Götterstad med Götterstatorp*.

1 Hjälleskate

1 fr (sät.). - Hielskath 1534 fogderäk. - Hylskatha 1540, Hielskatt(h)en(n) 1542 1551, Hielskattenn 1568, Hielskatta 1572, - skatten 1576, -skaten 1585, Hilskatten 1590, Hielzgatan 1600, Hiels- 1610, Hiälssgata 1633 1660, Hiels- 1715, Hieltzgatan 1725, Hjelleskate 1825 1877, Hjälleskate **1916** jb. - Hielskata 1546 1556 tl, Hielsgatu 1610 sl, Jälsegata 1641 db, hielskatan 1602 värml. db, Hiälleskata 1765 En s. 64, Hjälleskata 1773 Fw s. 107 1808 Hln. ~ Ä. jbr frälsehm 1 mtl. F. led. är sv. dial. *hjäll(e)* m. 'torkställning för fiskenot m. m.' S. led. är ordet *skate* i bet. '(stenig) udde'. Gården ligger nära en sådan.

Hult

Holt. - Hult o. d. 1540-**1877**, Holtth 1550 1551 jb. ~ Jb 1540 upptas en gård, fr. o. m. 1568 två. Namnet är ordet *hult* 'skog'.

1 Norra (H.) 1 sk. - N. H. 1715, H. Norra 1825 **1877** jb. ~ Ä. jbr skattehm 1 mtl. Benämningen *Norra* är påfallande, då bebyggelsen ligger sydost om den följ.

2 Södra (H.) 1/2 fr. - S^a H. 1715, H. Södra 1825 **1877** jb. ~ Första g. jb 1568, frälsehm 1, sedermera 1/2 mtl. Jfr föreg. Har nr 1 i jb 1877.

1 Hälle

1 kr. - Hälle 1540 1725, Hella 1542 1621, Helle 1546 1877, Hälle **1916** jb. ~ Ä. jbr frälsehm 1 mtl. Genom k. br. 18/5 1855 förordnades, att detta hm skulle utbytas mot pastors stomhm Prästegården i Ölserud och vartdera iklädas det andras natur samt utgöra det andras onera. Namnet är (ev. böjningsform av) sv. dial. och fsv. *hälla* f. 'häll'.

1 Hövik

Hövik 1/2 fr. - Hööuiken 1540, Höuickenn 1542 1550, -wi(i)ck 1568, uick 1576, Höguich 1585, Hög(h)wijk 1621 1725, Höffuich 1590 1600, Hövik 1825 **1877** jb. ~ Ä. jbr frälsehm 1 mtl. F. led är ordet *bö* 'torrt gräs' el. möjligen samma ord som no. dial. *bø* 'höjd' (i *Galdhøpiggen* o. d.). Gården ligger vid en höjd nära Boviken, som tidigare torde ha gått ända fram till gården.

1 Klockaregården

1/2 sk. - Klockaregårde 1540, Klockaregården o. d. 1542-**1877** jb. - Byn 1556 tl, Byn 1647 1780t. lh. ~ Ä. jbr kyrkohm (präste) 1, senare 1/2 mtl.

1 Komperud

1/2 fr (rå och rör). - Compe^vdh 1540, Kumperudh 1572 1633, Skumperud o. d. 1542-1621, Komperud o. d. 1660 **1877** jb. - Kwmpa^vd 1546 tl, Kwmpere^vd 1556 tl, Kumperud(h) 1564 tl 1654 db, Komparudh 1590 tl. ~ Ä. jbr frälsehm 1 mtl. Härledningen av f. led. är oklar (jfr *Komperud*, Rygh, NG V s. 225 och *Skumperud* SOV IV s. 8). S. led är *rud* 'röjning'.

Anm. Jämlikt K. Kammarkoll. utslag 3/12 1925 skola detta säteri (Kårud) samt rå och rörshemmanen Komperud nr 1 och Kårudstorp nr 1 ävensom frälsehemmanet Vänsberg nr 1 i jb sammanföras och förty upptagas såsom en enhet med benämningen Kårud nr 2, om 3 1/3 oförm. och 2 5/6 nuv. mtl; skolande nämnda enhet redovisas med 1 oförm. och nuv. mtl bland säterier, med 1 1/3 oförm. och 5/6 nuv. mtl bland rå och rörshemman samt med 1 oförm. och nuv. mantal bland frälsehemman men i jordebokssumman ingå bland säterier.

1 Kyrkogården

jordlägenhet kr. - Kyrkogården **1912** jb.

1 Kårud

1 fr (sät.). - Cå^vdh 1540, Corudh 1542 1543, Cårudt 1545 1548, Kårud 1568 **1877** jb. - Kåryd 1546 tl, -röd 1556 tl, Store Kårud 1590 tl, Kårerud 1773 Marelius 1786 kb 1790t. lh. ~ Jb 1540-43 2 mtl frälse (sannolikt omfattande även Kårudstorp), sedan frälsehm 1 mtl. F. led. är väl urspr. fsv. gen. *Kara* av mansn. *Kare*, y. *Käre*. S. led. är *rud* 'röjning'.

Anm. Jämlikt K. Kammarkoll. utslag 3/12 1925 skola detta säteri samt rå och rörshemmanen Komperud nr 1 och Kårudstorp nr 1 ävensom frälsehemmanet Vänsberg nr 1 i jb sammanföras och förty upptagas såsom en enhet med benämningen Kårud nr 2, om 3 1/3 oförm. och 2 5/6 nuv. mtl; skolande nämnda enhet enhet redovisas med 1 oförm. och nuv. mtl bland säterier, med 1 1/3 oförm. och 5/6 nuv. mtl bland rå och rörshemman samt med 1 oförm. och nuv. mantal bland frälsehemman men i jordebokssumman ingå bland säterier.

1 Kårudstorp

1/3 fr (rå och rör). - Cårudt 1545 1548, Lylle skarudh 1585, Lisle Karud(h) 1590 1600, Lille Karudh 1610 1621, Lille Kårudh 1633, Kårudstorp o. d. 1680-**1877** jb. - Kårudstorpit 1572 tl, Kårerudstorp 1786 kb. ~ Ä. jbr frälsetorp, sedermera hmn 1/3 mtl. Saknas jb 1550-84.

Anm. Jämlikt K. Kammarkoll. utslag 3/12 1925 skola detta säteri (Kårud) samt rå och rörshemmanen Komperud nr 1 och Kårudstorp nr 1 ävensom frälsehemmanet Vänsberg nr 1 i jb sammanföras och förty upptagas såsom en enhet med benämningen Kårud nr 2, om 3 1/3 oförm. och 2 5/6 nuv. mtl; skolande nämnda enhet enhet redovisas med 1 oförm. och nuv. mtl bland säterier, med 1 1/3 oförm. och 5/6 nuv. mtl bland rå och rörshemman samt med 1 oförm. och nuv. mantal bland frälsehemman men i jordebokssumman ingå bland säterier.

1 Låxerud

1/4 sk. - Löckarudh 1568, LågZRudh 1572 1581, Laxarudh 1590, Låxrudt 1600, Löxsruudh 1610, Loxrudh 1621, Lågxrudh 1633, Låxerud o. d. 1660-**1877** jb. - Låckz Rudh 1590 tl, Låx Rud 1600 tl, LågZRödh 1610 sl, Låck-, Locksiöö 1631 db. ~ Första g. jb 1568, kyrkotorp (präste), sedermera hmn 1/4 mtl. F. led. är möjligen urspr. gen. av ordet *lock* 'hårlock', liksom i fno. använt som personbinamn. S. led. är *rud* 'röjning'.

1 Lötekulten

jordlägenhet kr. - Lötekulten **1935** jb. ~ Tillhör Eskilsäters kyrka. S. led. är best. form av dial.ordet *kult* 'liten gosse, liten gris, klint, backe' m. m., i no. dial. även 'bergknalle' m. m.

Millesvik

Socknen nämnes 1334. Millesviks pastorat omfattar utom moderförsamlingen Botilsäter, Eskilsäter och Ölserud.

Härledningen av f. led. är okänd. Kalvöviken, förr kallad *Millsviken*, har fordom nått fram till kyrkans omedelbara närhet och gör så än i dag vid högt vattenstånd.

Namnformer före 1540: Midilswik 1334 Mch 132, Mjldeswik 1347 SD 5 s. 664, Mildisvik 1386 Stu s. 188.

Jordeboksformer fr. o. m. 1540: Millesuik S. 1540, Mjllissuich S. 1543, Mellessuicke S. 1546, Melleszwick S. 1551, Millisuick S. 1548, Millesuich S. 1581, Millesvik S. 1825 **1877**.

Övriga namnformer: Mijlleswicks k. 1540 Skjb s. 173, Millesuich 1540 Skjb s. 173, Milswyk Sochn 1623 värml. db, Milssvijkz gjaldh o. 1642 Gs s. 70, Meleswik S: 1627 värml. db, Melleswijkz Sochn 1634 db.

1 Millesviks skärgård

jordlägenhet kr. - Millesviks skärgård **1924** jb. ~ Tillhör Millesviks kyrka.

1 Nordtorp, Västra

1/4 fr (rå och rör). - Nörtörp 1568, Nortårp 1567 1581, Noltorp 1585 1680, Nohlbýtorph 1686, Wastra (!) Nohltorp 1715, Noltorp Westra 1877, Nordtorp Västra **1917** jb. ~ Första g. jb 1568, frälsetorp, sedermera hmn (1/2, 1/4 mtl). Ligger *väster* om Nordtorp, Östra och tillsammans med denna gård *norr* om *Torp*.

1 Nordtorp, Östra

1/3 sk. - Nordäretorp 1550, Nordaretorp 1551, Noratörp 1568, Nård- 1572, Nör- 1576, Nortårp 1581, Noltörp 1585, Nohlbýtorph 1698, Öst: Nohltorp 1715 1725, Noltorp Östra 1825 1877, Nordtorp Östra **1917** jb. - Nördtorp 1546 tl, Nolar' tarp 1556 tl, Östre Nohltorp, Östnohltorp 1697 lh. ~ Första g. jb 1548, kyrkotorp (präste), sedermera hmn 1/3 mtl. Se Nordtorp, Västra.

1 Prästegården

1 kr. - Milleswäcka Prästegård(h) 1686 1725, Prästegården 1825 **1877** jb. - Milsuijcks Prestegård 1647 lh. ~ Första g. jb 1686, kronohmn 1 mtl. Prästboställe, oskattl.

1 Rörvik

1/4 fr.- Råffseuik 1540, Råffzuichenn 1543 1550, Råuicken 1546, Rässuicken 1548, Råffzwiickenn 1568, Reffzwick 1551, - uikenn 1590, Refzvikian 1600, Rosswyk 1621, Rö(ö)sswyk 1633 1686, Rörswyk 1715 1725, Rörvik 1825 **1877** jb. - Refsawiken 1546 tl, Reffsviken 1556 tl, Rättzwickan 1590 tl, Refzwick 1610 sl, Refswiken 1779 Fw s. 815, Rörss-, Rösswijkan 1646 db, Russwijka 1665 db. ~ Ä. jbr frälsehm 1 mtl. F. led. är urspr. snarare gen. av det gamla mans. *Räf* än av ordet *räv*. Av *Räfs*- har blivit *Räss*- (jfr *Rässudden*, *Rässholmarna* och *Rässkärr*, natur. Näs hd.) liksom *Gräfsnäs* i uttalet blivit *Grässnäs* (se SOÄ III s. 4) och **Knivsböjden* blivit *Knissböjden* (SOV III s. 99). Härav har genom en serie felskrivningar den nuvarande namnformen uppstått. Gården ligger nära Hjalleskateviken.

1 Skottan

1/4 fr (rå och rör). - Skåtag 1568 jb, Schättenn 1572, Schättan 1576 1581, Skåttan 1585 1725, Skattagenn 1590, Skåttagin 1600, Skottann 1621, Skottan 1825 **1877** jb. - Skåttan 1556 tl, Skåttenne 1572 tl, Skatteñe 1581 tl, Skottehagenn 1610 sl, Skåtta 1700 1805 kb 1790t. 1801 lh, Skotta 1800 kb. ~ Första g. jb 1568, frälsetorp, sedermera hmn (1/2, 1/4 mtl). Namnets härledning är oviss. Jfr SOÄ XVI s. 56, XIX s. 154, SOV VIII s. 27, XIV s. 171, Rygh NG I s. 18, II s. 133, VIII s. 123, OGB 5 s. 81.

1 Solberg

1/4 fr (rå och rör). - Soollberge 1568, So(h)lberga 1590 1686, Solberg 1572 **1877** jb. - Solberg 1556 tl, Soolberga 1564 tl. ~ Första g. jb 1568, frälsetorp, sedermera hmn (1/3, 1/4 mtl). Namnet betyder 'solbelyst höjd'. Ligger på och vid ett litet berg.

Stegelsrud

- Stegersbyn 1540, -byenn 1542, Stegersrud 1543, Stegulssrud(t) 1546 1550, Stegulssrudh 1576, Stegulsrud 1551, Stigils- 1568, Steguess- 1572, Stegels(s)rudh 1590 1633, Stägels Rudh 1610, Steglerudh 1660 1680, Steglerud 1715 1877, Stegelsrud **1917** jb. - Stegersröd 1556 tl, Stegarsrud 1564 1581 tl, Stegars 1581 tl, Stehulzrudh 1590 tl, Stijgulz 1600 tl, Stigelsrudh 1653 db, Stegelsrud(h) 1634 db 1751 kb 1780t. lh. ~ Sedan jb 1540 upptagas två gårdar. F. led. är väl urspr. gen. av fsv. mansn. *Stighulf*. S. led. är *rud* 'röjning'.

1 Nedre (S.) 1/2 fr. - N. S. 1633 1686, S. Nedre **1877** jb. ~ Ä. jbr frälsehm 1 mtl. Bebyggelsen ligger högre än den i följ.

1 Övre (S.) 1/2 sk. - Öf S. 1633, S. Öfra 1825 1877, S. Öfre **1917**, S. S. 1660 1686 jb. ~ Ä. jbr frälsehm 1 mtl. Jfr föreg.

Torp

- ?torp(p) 1498 C 36. - Torp o. d. 1540-**1877** jb. - S. Torpt 1600 tl, Milleswýketorp 1651 db, Milleswýkztorp 1655 db, Mihlsvikstorp 1742 ggk, Millesvikstorp el. Torp 1820t. 1830t. lh. ~ Jb 1540 upptar en gård, frälsehm 1 mtl, från 1647 uppdelad i två. Benämningen "S. Torpt" står i motsättning till *Nordtorp* och benämningen *Millesvikstorp* i motsättning till *Torp* i Botilsäters och Kila sn.

1 Västra (T.) 1/2 sk. - Wäst: T. 1715, T. Vestra **1877** jb. ~ Jb 1647-1723 kronohm 1/2 mtl, sedan skattehm 1/2 mtl. Ligger väster om följ.

2 Östra (T.) 1/2 fr. - Östra T. 1715 1723, T. Östra 1825 **1877** jb. ~ Ä. jbr frälsehm 1 mtl, från 1647 1/2 mtl. Jfr föreg.

1 Tårsta

1/2 fr. - Torbergstaken 1540, Torbiörne- 1542 1546, Törbiörnnetachenn 1543, Törbiörnnetacken 1548, Tormosztackenn 1551, Toristann 1550, Tårestan(n) 1581 1590, Torestan 1600, Tönnestan 1610, Tåristad 1568, T(h)åre- 1572 1576, Tor- 1633, Torestadh 1660 1686, Tåre- 1715 1725, Tårstad 1825 1877, Tårsta **1917** jb. - Törifestakan 1546 tl, Tåristada 1556 tl, Taresta 1572 tl, Torastadh 1590 tl, Torsta 1629 tl, -stad 1780t. 1840t. lh. ~ Ä. jbr frälsehm 1 mtl. F. led är urspr. gen. av ett mansn., snarast fvs. *Thorbärgh*. S. led. är urspr. best. form av fsv *taka* 'intaga' (jfr *Labbetan* i Bro sn).

1 Vänsberg

1 fr. - Värsbgh 1540, Wennis- 1542, Wers- 1543, Vensz- 1546, Vennis- 1548, Wensbergh 1550 1585, Wänsbergh 1610 1686, Wensberg 1825 1877, Vänsberg **1916** jb. ~ Ä. jbr frälsehm 1 mtl. F. led. är urspr. gen. *Vänes* av *Väners* gamla namn *Väner*. Ligger på en höjd ej långt från en vik av Vänern. Jfr SOV VII s. 10 och SOÄ XVII s. 62 f.

Anm. Jämlikt K. Kammarkoll. utslag 3/12 1925 skola detta säteri (Kårud) samt rå och rörshemmanen Komperud nr 1 och Kårudstorp nr 1 ävensom frälsehemmanet Vänsberg nr 1 i jb sammanföras och förty upptagas såsom en enhet med benämningen Kårud nr 2, om 3 1/3 oförm. och 2 5/6 nuv. mtl; skolande nämnda enhet enhet redovisas med 1 oförm. och nuv. mtl bland säterier, med 1 1/3 oförm. och 5/6 nuv. mtl bland rå och rörshemman samt med 1 oförm. och nuv. mantal bland frälsehemman men i jordebokssumman ingå bland säterier.
